

No 234.

No 234.

1836

15. J. 8. 234.
Kurati tütre kosjad.

Üks ilus ennemuistne jut.

M. Jürgens'i

kuluga.

Tallinnas, 1880.

Trükitud J. H. Gressel'i kirjadega.

Tsensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 2. Junil 1880.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32509

Vanal ajal elas üks mees oma kahe pojaga, esimese poja nimi oli Peeter, teise nimi Siiri. Peeter oli isale toltjaks jäetud ja Siirist — no mis sest muud pidi saama, kui kroonu teender. Neg tulli ka kätte, kus ta nii wanaks oli saanud, et nummert pidi wõtma. Eootuses ja kartuses ootas ta seda päewa, mil ta oma õnne pidi katsuma. Kui see päew wiimaks kätte jõudis, kus ta nummert pidi wõtma, raske südamega läks ta seda tegema ja juhtus temale parajate nummer — kolm. Küüid ohkab mees käsi kokku liühes: Mina olen walmis kroonu teender! Küil mõtleb ja mõtleb mees, kas mitte kuidagi moodi ennaft päästa ei wõi, aga kui ta selleks nõu ei leia, ütleb ta: Oh tühja! mina olen alles noormees, wõib olla, kui Sumal elu päiwi annab, saab seal olla ja siin ka.

Mõne päewa pärast, peale numre wõtmist, jätab Siiri haleda südamega oma wanemaid ja sugulasi Sumalaga ja läheb tõistega teele. Ta oli ka väga hea peaga ja kerge kontidega ja õppis oma ameti kergeste ning ruttu kätte. Kui ta wiis aastat oli ära teeninud, oli temal ta amet täieste käes, nõnda kuidas just üks

kroomu mees mõistma peab ja sellepärast lubati teda wälja, pileti peale. Ühel õhtul, kui Jüri kuulda oli saanud, et homme minna wõib, sai ta rõõmu pärast kui peast segaseks ning öö läbi ei tulnud talle und peale. Tõisel homikul saetas ennast Jüri rõõmuga teele, koju poole minema, mis küll wäga kangel oli. Et sel ajal weel raud teesi ei olnud, pidi ta seda teed jalgfi ära käima.

Kui ta nüüd ühe poole päewa tee ära oli käinud, jõudis ta ühe wana maja juure, kus ilus rohi katukse peal kaswis. Aga waata! mis ta näeb: Üks naine katukse räästa peal ja kirju lehm räästa al, maas, ja kõis ümber kaela. Tõine kõie ots on naise peus ning kiskub lehma wägise katuksele ja mees tõstab alt. Soldat hüüab: „Mis teie hullud nüüd teete? Kas olete kuulnud, et mõni on looma nõnda poonud, kui teie nüüd seda teete?“ Naine hüüab: „Isand, mis teie räägite?“ Soldat hüüab tõist korda niisama kui esimise korra: „Kas olete kuulnud, ei mõni on looma nõnda poonud, kui teie nüüd seda teete?“ „Ei, armas isand,“ kostis naene: „meie ei taha teda mitte puna, waid katuksele widada, et ta selle rohu ära sööb, mis siin kaswab.“ „See on ka üks hullu temp, ütleb soldat: „Lehma wiitakse katuksele rohku sööma! Kas teate: teie wõite ise selle rohu sealt ära kiskuda ja maha tunna, kus lehm teda palju paremini süüa wõib.“ „Tõsi, tõsi,“ hüüdis mees: „sest palju fergem on mui-

dugi rohtu katukstelt maha tuua, kui lehma ülesse widada. Oh me' rumalad! mitte ei wõinud seda eene armata. — Lehm oleks wõinud ka katukstelt maha kukkuda ning surma saada." Naine läheb soldati juure ja tahab teda selle hea teu eest tänada. See pöörab aga kanna pealt ümber, soowib neile head päewa ja läheb onta teed.

Kui ta nüüd hulga maad oli ära käinud, jõudis ka õhtu ja ööpimedus tuli peale. Ta käis nüüd ühest nõmmest läbi ja jõudis wii- maks ühe wäikse sauna juure, kus ta lootis öömaja pidada wõiwat. Sauna uksest sisse astudes teretas ta walju healega õhtust, aga säält ei kostnud temale keegi. Tuld ülesse wõttes mõtleb ta: Mis pagan see on, soe saun, aga mitte inimise hinge sees. — Ta käib nüüd kõi nurgad läbi, ning näeb nurgas ühe walge wäikse, mis alles nagu lõuna ajal siindinud, ja ühed woodid, kus sees kaks ehk kolm inimest magawad. Nüüd mõtleb mees: So ta ikka üks risti-inimeste pesa wist on; saagu mis saab, ma poen korra parfile. Oli ka hea hull mænna peerga kistud ja parfile kuuwama pan- tud. Soldat Jüri heidab nende peale pikali ja uinub ka warsti magama. Paari tunni pärast kuuleb Jüri läbi une juttu põminat, mis üle ta natuke ehmatas. Nüüd mõtleb ta edasi ja tagasi, kes teab mis nad nüüd on, kas mõned rööwslid wõi ristiinimesed, wõi ei tea, mis asjamehed, wõi mis nüüd saab. Korraga

astub wana mees tupp ja hakkab tuld tifuga ülesse tõmbama. Tema järele astub ka üks wana eit sisse ja küsib: Kas meie wafikas ikka alles tuas on, wõi on tedda mõni ärawarastanud? Näha!kse alles olemat, ütleb wanamees, ja läheb nüüd sängi puhkama.

Peerg põleb nüüd kessed tuba, parde al, tule raua wahel, wana mem seisab püsti tule walgel ja posiseb iseeneses. Korraga kargab wanamees sängist välja, ütleb memmele: Näita mulle ka oma pulma asju! Soldat tahab ka näha, mis pulma asjad need on, ajab oma kaela pitkale ning õõnitseb waadata. Alga waata imet! mis sündis: Peerud, kust pealt Süri tõisa püüdis waadata, libisesid kõige mehega kest põrmandale maha. Wanamees jookseb nüüd oma memmega nii ruttu, kui woiwad, appi karjudes tuast välja. Tõised inimesed, kes nende appi karjumist kuulsiwad, jooksiwad otse kohe nende juure, mõteldes, et neid mõni rööwel pidi hirmutama. Wanamees seletab neile nüüd wärisewa healega: Oh sa kallid aeg! kuriwaim tuli täna öösel meie sauna! — Meie nägime mõlemad selgeste, kus ta kui hobune tua laest sisse hüppas; oleks meie mitte ni karmes jooksmas olnud, siis oleks ta meid mõlemaid äraeelanud.

Nüüd ütleb üks: Kuule, wana, nüüd ei aita sul muud, kui mine ruttu ja too kiriksand siia; ma olen kuulnud, et tema sõnad peawad wäga hea abi kurjawaimu vastu olema. Wanamees ütleb: Kui see nüüd peaks aitama, siis

ma lähen dieti lõhtudes ja palun teda siia sauna vaatama tulla. Selle aja sees oli Züri, kes isegi hirmu täis oli ja parfilit maha kukkudes hea kärna saanud, ennaft süngi alla koristanud, mõteldes jaagu mis saab, kuhu ma nüüd öösel enam lähen.

Kui nüüd wanamees kiriksandile seda asja oli ära seletanud ja teda väga palunud sauna vaatama tulla, ütles see: Mis lori see on, ma tahan ise sinna tulla ja seda asja näha. Nüüd tulewad nad sauna poole: kiriksand kõige ees, tema järele wanamees, selle järele memm ja memme järele veel hulk tüüla rahwast, kõik tõttawad seda hobuse suurust kurjawaimu waatama. Kui nad sauna ukse ette olid jõudnud, waatab kiriksand sisse ning hüüab: On siin kurjawaim sees, siis mine wälja, et ristiinimesed wõiwad sisse tulla! Aga tuast ei kosta keegi. Kiriksand astub nüüd tuppa ja tunneb oma jala al ühte pehmed asja olevat; korraga kuulwad kõik ühte imeliku häält. — Kiriksand pöörab jala pealt ümber ja paneb lõikama ning katsub et kõige ette saaks. Tema järele jooksewad ka lõotsutates wanamees ja memm, nõnda et hing rindu tahab jääda. Nüüd lähewad kõik ühte ligemasse talusse nõupidama. Sannawana ise ütleb: Nüüd ta sööb mu wafika ka ära. Wana memm jälle: Sa räägid nüüd oma wafikast, söögu ta wafika peale, aga täname, et ise eluga oleme pääsenud. Kiriksand ütleb: Ma arwan homme homiku, kui päike tõusnud,

siis läheme jälle vaatama, aga nüüd heidame kõik rahuliste magama.

Soldat, kes nüüd küll selgeste aru sai, et see temale üks nalja asi, aga toistele üks hirmus asi oli, tuli nüüd süngi alt välja, pani peeru põlema, otjäs koldest ühe söe ja kirjutas kõik seinade peale ülesse, mis ta oli näinud ja kuulnud: kuidas ta parfült oli maha kukkunud ja kuidas kiriksand oli wärika peale astunud nii raskest, et see oli röökinud. Kui ta seda oli teinud, läks ta saunast välja ning hakkas oma teed edasi minema. Homiku, kui päike juba oli ülesse tõusnud ja kõik rahwas liikumas oliwad, hakkasiwad ka sauna-wana, memmi ja kiriksand jälle sauna poole minema. Kiriksand astub kõige ees julgeste edasi ja tõised nõndasama tema järele. Said nad sinna, kus nad ööse suure hirmuga oliwad tagasi jooksnud, astub kiriksand väga ettewaatlikult edasi ja läheb sauna sisse, aga ta ei näe sääl muud midagi, kui ühe wärika. Selle nägemine tegi kiriksanda meelt julgemaks ning ta mõtles: Küll seesama wärikas meid ikka öösel hirmutas. Kui ta nüüd ümberringi waatab, näeb ta kõik seina musta kirja täis olevat, näitab seda ka toistele ja hakkab ise lugema. Oli ta seda kirja läbi lugenud, siis kuulis igauks, et mitte kurewaim, waid üks teekäija soldat oli öösel seal olnud.

Meie soldat Jüri jõudis keshomikuks ühe mõisa juure ja pidas mõisa kortsis oma homiku söömaaga. Kui ta oma söömaaja oli ära pi-

danud, palus ta kõrtsimehe käest omale paberit, fulge ja tinti, et oma isale koju kirjutada. Kõrtsmik andis temale ka seda ja ta kirjutas nüüd: „Minu armas isa! Mina kirjutan sulle teadust, et ma juba tee peal olen kodu tulemas, aga ma palun, kui vähe võimalik, mulle mõnda rubla raha saata, sest tee peal tulles on väga halb; sagedaste peab tühja kõhtu kannatama, kõige halvem on see, et saapad kippuvad ära lagunema ja siis palja jalga jäema pean.“ Kui isa neid sõnu kuulis tegi ta ruttu rahakirja valmis ja saatis minema. Soldat Siiri pidi aga jälle teele tõttama, et enne sinna linna jõuaks, kuhu ta omale kirja oli palunud vastu saata. Pärast lõunat tuli tema mõisa kõrtsist ära ja käis oma teed edasi, nõnda, kui ikka ühe teekäija viis on. Naks päeva pidi ta nüüd käima, enne kui ta sinna linna jõudis, kus ta enesele raha kirja oodata mõis. Isa, kes nüüd raha-kirja oli minema saatnud, ostis ka oma poja jaoks uued saapad.

Kõik oleks väga hästi läinud, aga seep see waene lugu oli, et ei teadnud, kuidas kõige rutemine mõis saapad pojale kätte saata. Ta kutsus nüüd mõne targema mehe enese juure selle asja üle nõu pidama. Kui ta neile oma asja oli ära rääkinud, ütleb üks: „Mina arwan, et see oleks kõige parem, kui sa need saapad ise tema kätte viiaks; aga see võtab palju aega.“ — „Võtab palju aega, jah,“ kostis wana ise talle peale: „aga ma tahan neid ikka

nii ruttu saata, kui wähe võimalik.“ Nüüd ütleb üks tõine: „Ma olen kuulnud, et postiga peab ka õige ruttu niisugusid asju saama saata, mis ruttu tarwis on; mis sa arwad, wana isa?“ „Ei, ei, armas sõber!“ kostis isa: „ei tea kuidas posti aeg mõnes linnas läheb, wõi kes teab, kuidas sellega lugu on.“ Kolmas nõumees astub nüüd ette ja ütleb: „Kuule isa, minul on õige wile must ruun, ta jookseb kui udu edasi, nõnda et ei saa nii ruttu järgi waadatagi; kui palju sa lubad mulle, kui selle asja ära ajan?“ „Ei, wa' kallid!“ kostis isa: „ta on sul wile hobune küll, ta on aga wile paljalt faks ehk kolm päewa, aga kas ta wile faks ehk kolm nädalit!“ — Nüüd sawad kõik aru, et wana tahtis üsna tõeste tuult lasta need saapad pojale kätte wiia, sellepärast hakkas juba üks nagu pisut nooksutama ja ütles: „Kuule isa, kas mitte telegrahwiga ei ole kõige parem saata? sest ma olen kuulnud, et see ikka kõige usinam minema on.“

Wana isa jäeb nüüd iseeneses seisma ja mõtleb, kas sihuke nõugi peaks korda minema. Saadan ma nad telegrahwiga, ei tea, kas nad peaks nõnda minu poja kätte minema, ehk kukuvad traadi pealt maha; aga kuidas nad wiwad kukkuda, kui ma saapa jääred kofku siin ja kassiti traadi peale panen; ma olen kuulnud, et kirjad ka peawad telegrahwiga saama saadetud. Nüüd ütleb wana tõistele: „Jah, niisuke nõu läheb korda ja õhtu saadan ma saapad

minema." Tõised läksivad nüüd igaüks oma koju tagasi. Shtul, kui päike oli looja läinud, mõtab wana att saapad ja tõttab seda head nõu korda saatma. Tema elas ka üsna maantee ligidal, mille kõrwal ka telegrahw oli. Oli ta telegrahwi juure saanud, pani ta kartsa posti najale ja ronis seda mööda ülesse, traadi juure, pani saapad kaksiti sinna peale seisma ja arwas ise, et nad juba poole öö ajal poja kätte lähewad; nüüd läks ta ise koju ja heitis rahuliste puhkama ja oli rõõmus selle hea nõu üle. Waatkem, sõbrad, — mõistmata inimesel on kõik tõi, mis temale saab räägitud, ehk ta küll pärast seda aru saab ja oma rumalust kahjatseb. Nõnda oli ka lugu selle wana atiga.

Alga waatame nüüd, mis nende saabastega sündis. Shtul, kui wana att saapaid traadi peale pani, oli seda ka üks kelm näinud. See läheb öösel telegrahwi posti juure, ronib seda mööda ülesse, mõtab need saapad ja toob nad maha. Kui ta neid nüüd waatab, näeb neid üsna päris uned olewat, ruttu tõmbab ta oma wanad saapad jalast ära, wiib nad ülesse traadi peale une saabaste asemele ja läheb nüüd oma teed. Homiku koidu aegas, kui wana att ülesse ärkas, oli temal esimene töö waatama minna, mis nende saabastega on sündinud. Mis näeb ta? Ühed wanad saapad. Kõi kes pagan on nad öösel wanaks pidanud ja ära lõhkunud? ütleb wanamees iseeneses. Mina panin ikka shtu uned siia ja nüüd on wanad, mis temp

see nüüd on? Kui ta neid traadi pealt maha tõi, mõtles ta mitmesugusid mõttid nende saabaste üle, aga viimaks tuli temale meele: Ehk wahest on need minu poja wanad saapad. — Jah, need nad mõiwad täiest olla, — sest waata, tema saatis neid sellepärast tagasi, et ma pean aru saama, et ta need uued on kätte saanud, mis ma temale saatsin. Nüüd läks ta suure rõõmuga koju tagasi.

Soldati kodu tulek ja isaga kokku saamine.

Ügal inimesel on ikka kaks asja tentaga ühes, üks on õn ja teine õnnetus. Nõnda oliwad need ka selle soldatil. Tema oli juba sinna linna jõudnud, kuhu isa temale raha pidi järele saatma ja katsus, kuidas ta omale sääl igapäewast leiba mõis saada. Oli ta selle raha kätte saanud, mis isa temale saatis, ostis ta enesele warsti püüsi, sest ta mõtles, nüüd on mul raha, aga kui raha tee peal otsa lõppeb, siis mõin ma jahi peale minna ja saan nõnda toitu ja raha küllalt. Ta ei hoolinud nüüd ka omast rahast midagi, waid lõi tubliste kopikaid läbi, selle julge lootusega, kui ta lõppeb, küll siis püüs aitab teenida. Kui ta kahe päewa tee linnast oli eemale käinud, oli tal juba raha puudus. Noh, sest polnud suurt wiga, küll püüs pidi jälle teenima. Mehel juhtus ka õn olemä. Ta tuli ühe jõe juure ja nägi seal hulga parta,

mis üle ta nüüd väga rõõmus oli. Ta mõtles iseeneses: Kui ma need pardid kõik kätte saaks, siis oleks ma korraga rikkas mees ja ei tunne enam raha puudust. Soldat Jüri läheb nüüd roomaksil jõe ligemale, et seda rikkust püüfuga finni võtta. Ta hakkab nüüd pöösa tagant partide poole sihtima, aga mõtlu äpardust, püüf ei lähe lahti; sest see oli üks wana moodi püüf, mis tulb peale raindes lahti läks, aga Jüri oli ära unustanud, tule riista ligi võtmast. Küll katsub ta iga moodi, aga ei aita ükski nõu. Nüüd tuli temale meele, kui ta ükskord öösel läbi paksu metsa läks, juhtus ta kogemata peaga vastu puud minema, kus juures tal selge tuli filmist wälja tuli ja mõtles, ehk saab nüüd ka filmist tulb. Ta lõi nüüd enesele tugewaste vastu filmi ja waata imet! tuli fargas wälja ja püüf läks lahti. Rakstoistflümmend parti jäiwad hingetumaks, aga mitte üsna furnuks, sest et filmade tuli mitte nõnda fange ei ole. Kui ta nägi, et pardid furnu moodi maha jäiwad, läks ta ruttu nende juure ja mõtles, nüüd on liha ja saab raha. Ta võttis oma fineli taskust ühe nõõri ja fidus kõik pardid jalgupiddi kokku. Kui ta need pardid kokku oli fidunud, sai ta aru, et need muidu kokkumud oliwad, aga mitte furnud. Ta mõtles nüüd küll edasi ja tagasi; õn on mul nüüd küll käega katsuda, aga ei tea, kuidas lugu süiski weel võib minna. Aga ma istun korra kaksiti nende peale ja waatan, ehk näen

weel tõisa; õnn on mul, ehk tuleb õnne weel juure, wiimaks ehk saan neid nii palju, et hobust pean otsima, neid ära wiia.

Nõnda istub ta nüüd kaksiti nende peale ja waatab sinna ja tänna, kas mitte weel parta kuskil ei ole. Korraga lahutawad kõik pardid tiiru ja tõusewad lendu ja tõstawad mehe ka tükkis ülesse. Nüüd õhkab mees südamest: Mis läind on läind! aga pole wiga, mina olen jo ise alles nende hulgas ja lähen edasi kui püssi-rohu suitsu tuulega. Soldat, ehk kroonumees, kes küll juba kõige oma ülemate tahtmist on pidanud täitma, peab nüüd ka partide, taewa aluse lindude tahtmist täitma, ja minema, kuhu nemad teda wiivad. Küll õhkab ja õhkab mees ja ütleb, oleks mul üks tüüripuu, et ma neid wõiks otse oma isamaa poole tüürida; aga waata! nad üsna sinna poole lähwadki; ka on mul weel meeles, kus mu armas püss on. Kui nad nüüd nõnda päewa ja öö olivad seltsis ilma wäsimata edasi lennanud, ütleb mees: Kuulge, armsad pardid ja kallid sõbrad! pidage ometi natuke kinni ja peame nõu, kuhu meie nüüd läheme ja kust meie siia saame. Aga pardid ei lausu sõnagi. Soldat ütleb edasi: Ah, teie olete nüüd suurelised, et teie mind kui ühte kurjategijat eneste selgas taewa ja maa wahel edasi kannate. Aga pardid ei lausu weel sõnagi. Nüüd hüüab soldat juba wihaselt: Tasa, teie peate madalamasse lastma! muidu ma kopsin teid kõiki ära ja panen päris

toorelt nahka. Selle peale kuuleb ta ühte parti ütlewat: oot, oot, oot, oot! Soldat wahib nüüd ümberringi, ülesse ja alla, et näha saaks, mis part käsib oodata. Ees, otse seal pool, kuhu pardid lendawad, näeb soldat oma isamaa kiriku torni, mis aga nii kaugel on, et ta aja teiwa jämedune näitab olevat. Kiriku ligidal oli ka üks järw ja soldat arwas, et pardid otse sinna järwe lähewad. Korraga näeb soldat maa peal hulga inimesi, kõigil püssid käes ja sihiwad ülesse. Hakkatuses ehmatas kül soldat selle nägemise üle ära; see ehmatuse aga kadus warsti ära, sest ta arwas neid ühed jahimehed olevat, kes pödra jahti pidawad.

Nüüd hakkab see pardi rong allapoole wajuma, aga mitte üsna järsku, waid pikkamisi, sest nende jõud jäi ju ka ükskord wähemaks. Arwata kolm ehk neli wersta oli weel maad, siis oleks pardid karjamaale jõudnud, kus soldat noorel põlwel oma isa karja oli hoidnud. Enne aga oli weel ühest wäikesest metsast üle minna. Pardid, kes väga hulga maad raske koormaga oliwad edasi tulnud, oliwad nii madalasse waunud, et puu ladwade wahelt läbi käisiwad. Soldat näeb eespool ühe wana poole kaste, kelle ladw tunlest oli ära murtud ja wõtab selle kase külge hakates ennast pidada. Aga ennä immet! mis nüüd sündis. Niipea, kui ta kase külge kinni tahtis hakata, kukub ta püsti kase sisse, sest see oli sihest sõnes. Tere hommikut! ütleb soldat paha meelega, nüüd olen

ma fiin! — Kõik inimesed ja kõik soldatid elawad, aga ennä, mis mina nüüd pean nägema! Kõik olen ma juba kõik nutud ja naerud näinud, aga nüüd tuleb wist weel see wiimane walu. Mõni kelm ütleb weel, ükskõik, kus inimene sureb. Noh, kus ta nüüd üks on! Kõik maailm sureb pikali maas, aga mina pean nüüd püsti surema. — Aga mis nõu nüüd ometi peaks aitama? Appi hüüdmine ei aita, wait olemine ei maksa ka mitte midagi. Nüüd ei tea ma, kas olen ma ise siia tulnud, wõi on mind mõni tulla käskinud. — Kas pean ma hammastega puule haugu sisse närima, wõi ootama, kuni tuul teda ümber puhub? Aga ükskord ma ikka wälja pääsen. Selle mõttega jäi mees raskestest magama, sest ta oli kawa ilma uneta, ja magas poole aastat.

See mets, kus nüüd meite soldat Jüri magas, oli ühe mõisa pärast. Poole aasta pärast oli juba talwe ja külm aeg käes. Et sel ajal mõisa sulastel midagi teha ei olnud, kästis neid hārra metša minna ärakuivanud ja tuule murtud puid raiuma. Sulased läksiwad ka kästu täitma.

Nüüd leidis üks sulane ühe suure tuule murtud kase, mida tema ka raiuma hakkas. Kui see puu juba maha kukkumas oli, kuulis sulane ühte mõminat, mis üle ta ennaft rõõmustas, sest ta arwas selle sees mesilaste pesa olema. Ta andis weel mõned hoobid ja sedamaid kukkus puu maha. Ta läheb nüüd puu ülemise

otsa juure vaatama, kas mesilased hakkavad õõnest otsast välja tulema. Suure imestlemisega leiab ta seda, mis keegi elades ei ole leidnud, see on: ühte inimest, kes üks täiskasvanud mees on. Nüüd kisub sulane teda välja ja paneb oma koorma peale, sest ta oli juba nõrgaks ja uimaseks jäänud. Rõõmus oma leidmise üle, läheb sulane tõistega mõisa tagasi ja viis oma leitud mehe sooja tuppa. Kui nüüd soldat wähe toibus, küsiti tema käest, kust ta pidi olema. Soldat oli alles uimane ja sai neile järgmised sõnad jampsfides ütelda: „Mina olen kroonu mees, ja magasin partide selgas puu sees. Isa wiidi mul wiie aasta eest soldatiks ja ema on politises pesu naene. Wend sai juba kahe aasta eest õmbluse mamfeliks ja õde pandi kaardi wäe kindraliks.“ Kõik arwasiwad teda rumala olevat ja jättsiwad teda rahule. Mõne päewa pärast küsisiwad mõisa rahwas tema käest jälle, kes ta pidi olema. Soldat, kellel mõistus jälle pähe oli tulnud, ütles: „Mina olen soldat. Minu isa elas enne Nõmme külas, Lepiku talus. Kui mu isa alles elus on, siis wiige mind tema juure.“ Nüüd tundsiwad teda igaüks ja wiisiwad teda isa majasse.

Suure rõõmuga wõtsiwad wanemad oma poega vastu, kes kaua aega neist oli eemal olnud. Waimustusega rääkis ta nüüd oma wanematele, mis ta selle aja sees näinud ja teinud oli. Imestlemisega kuulasiwad seda wa-

nemad pealt, sest see oli ka imestlemise väärt, ja olivad rõõmsad, et nende poeg kõik seda oli läbi teinud. Olivad nüüd kõik aetud ja kõned kõneldud, küsis soldat järele, kes see pidi olema, kes teda metsast ära toonud. Kui temale ööldi, et see mõisa sulane on olnud, käskis ta seda enese juure kutsuda, et õieti kuulda saaks, kuidas ja mis moodu see asi on olnud.

Astus mõisa sulane tuppä, siis jooksis soldat Züri temale vastu ja kummardas auupaklikult, ja teretas lahkestest: „Tere, tere! armas wend Märt,“ sest nõnda oli mõisa sulase nimi. „Sumalime, Züri; noh, — mis siis nüüd?“ „Mina tahan ise oma kõrwaga kuulda saada sinu käest, kas see tõsi on, mis nemad räägivad, et sina mind oled puu seest päästnud?“ „Tõsi küll, armas Züri, Sumal juhatas mind sinna, kus sinu magamise kammer oli.“ Nõnda jutustas Märt temale seda lugu täieste välja, ja kui ta oli oma rääkimist lõpetanud, ütles soldat: „Noh, hea küll, ma tahan sinu vastu tänulik olla ja sulle mitme wõrra seda kätte tasuda. Sumal aida! sind!“ Märt jättis nüüd Sumalaga ja läks koju.

Viimased sõnad: „Ma tahan mitme wõrra sulle seda kätte tasuda,“ olivad kõige enam Märdi meele jäänud ja ta mõtles sagedaste iseeneeses: Kust wõtab waene soldat, misga ta mulle mitme wõrra kätte tasub. Waata, anna ikka weel kõhu täis süüa. Ka soldat isegi mõtles: kust ma nüüd wõtan, misga ma temale

se da mitme mõrra tasun. Aga jälle: Kui mitte mina, küll siis Jumal seda tasub.

Soldati sõtta minek ja suureks härraks saamine.

Viie aasta pärast, ühel suwisel lõunal, sõi seesama soldat üksipäine piima ja leiba, kus juures tal lusika küljest mõned piima tilgad laua peale kukkusiwad. Soldat waatas pealt, kuidas kärbsed endid nende ümber kogusiwad ja neid imesiwad. „Dot, oot!“ ütleb soldat: „ma tahan teile näidata, teie rambad tohite minuga ühes süüa, kas mina ei ole palju enam kui teie.“ Plaksti! käis tal käsi wastu lauda ja hulk kärbsid jäiwad furnult laua pääle. Ta wõttis neid nüüd ära lugeda ja leidis neid täis kakskümmend tükki. Suure healega hakkas ta naerma, kui nägi, et nii palju hingesid oli korraga ära hukkanud. Ta rääkis nüüd oma nalja ka tõistele, ja nõndas lagunes see jutt laiale ja tuli wiimaks ka kuninga ette.

Wärsti pääle selle tuli sõdaeg. Teada muidugi, et kuningas ikka sell ajal niisugusid mehi armastab, kes korraga kakskümmend maha lööb, sellepärast tuli ka Jürile käsk, et sõtta peab minema. Selle käsu üle sai mees väga kurwaks ja kahjatses, et oma kärbsse lugu oli tõistele rääkinud. Aga mis sinna nüüd enam mõis parata, waid pidi aga käsku täitma. Nüüd läheb Jüri väga mures ja norfus, aga mõtleb:

Hobuse wäe mees ma olen, kui ma juhtun kuskile üksi jäema, hobuse seljast maha ma kargan ja putkama panen; saagu siis mis saab. —

Mehele tuuakse nüüd kange sõja hobune alla, millega tal küll on kardetaw sõtta minna. Kui ta nüüd tüki maad oli hobusega ära sõitnud, tahab ta hobuse seljast maha tulla ja tahab nüüd hobust pidada, aga ta mõttad on hirmu pärast väga kanged ja ei anna seda mitte teha ning teeb ikka; tuh, tuh, tuh! mis hobust weel nägu käs kis jooksta. Omal näeb ta ühe werstaposti ning mõtleb: oot, oot! ma tahan hobuse õige selle ligidalt lasta läbi minna, ehk wahest saan ma sülega ta ümbert kinni hakata, mingu siis hobune kuhu ta tahab, ega ma siis sõda ei näe. Kui ta nüüd oli posti ligi saanud, hakkas ta sülega sellest kinni. Post oli aga alt äramädanenud ning tuli katki ja jäi soldati kaenlasse rippuma. Nõnda sõitis nüüd hobune soldatiga sõa platsi peale. Suurt sõawäe hulka nähes, sai soldat väga waimustud ja hüüdis kolm korda „hurraa!“

Waenlase sõja wägi, kui see niisugust imeliku meest kuulis jääl karjumat, lõi ennast tagasi ja katsus et põgenema sai. Tõised ajaswad nüüd weel waenlase järele ja oliwad nõnda werstaposti läbi waenlase üle wõitu saanud.

Kuningas, kui sellest asjast oli kuulda saanud, las kis soldati oma juure tulla ja ütles: „Sina oled üksi enam wõitnud, kui minu sõja=

wägi kõik, sellepärast pead sa nüüd üle mu ühe
jau maa ja inimeste olemas.

Kuningas laskis nüüd ka uhe lossi ülesse
ehitada, kus soldat Jüri kui würost pidi walit-
sema. Soldat ei olnud ka mitte tänamata
kõige selle eest, waid näitas igas asjas kunin-
gale truudust.

Läheme nüüd Nõmme küllasse tagasi ja waa-
tame, kuidas selle uue würosti isa ja würosti wend
oma elu päiwi lõpetawad.

Kui nüüd soldat uhkes lossis elas ja suurt
nime kandis, kirjutas ta sellest ka oma isale.
Isa, kes oma wanemast pojast palju meele hai-
gust ja pahandust oli saanud, rõõmustas ennast
wäga oma noorema poja õnne üle. Ühel päe-
wal, kui isa jälle oma wanema pojaga riidu
läks, käskis ta seda üsna põrgu minna. See
pani ta oma kraami wanfrite pääle ja läks ära
oma noorema poja juure elama. Oli nüüd
isa kõik oma kraami kokku pannud ja wanema
pojale ühtegit jätnud, küsis see tema käest:
„Mõh isa, kuhu mina nüüd pean jääma?“ Isa
aga ütles: „Ma olen sulle juba ütelnud, mine
põrgu!“ — Poeg jälle: „Mga ma ei tea kus
põrgu on, et ma sinna wõin minna.“ Isa aga
käskis teda minna ja otsida. Nüüd pani wa-
nem poeg ennast riidesse ja läks põrgut otsima.

Tema isa, kes kange wihaga oli teele läi-
nud, jäi mõne päewa pärast raskesti haigeks.
Sai isa oma poja elu koha ligidale, siis sõitis
talle poeg tällaga, kus ees neli hobust olivad,

wastu. Oh seda rõõmu, mis nüüd oli! Mõlemad hakkasidwad tõine tõise kaela ümbert kinni ja nutsiwad kaua. Kui nad nüüd lossi wärast olidwad sisse läinud, ütles isa: „Mu silmad on küll sinu elu koha näinud, aga elada ma siin ei saa, sest siit saadik on minu elu päewad.“ Nende sõnadega heitis tema hinge ja soldat, nüüd würrst, tema noorem poeg, mattis teda auusal wiisil. Ühel päewal, kui see uus würrst oma uhket lossi waatas ja oma elu päiwi järele mõtles, tuli temale ka see mõisa sulane Märt meele, kes teda oli pun seest wälja päästnud. Nuttu lastis ta hobused wankrite ette pauna ja käskis Märti kõige oma naese ja lastega oma juure lossi peale tuua ja lubas temale ülespidamist kuni surmani anda. Wiimaks tuli temale ka ta wend meele ja igatses wäga tema elust ka teadust saada, aga kust ta pidi saama, sest ta oli jo pörgut läinud otsima, nõnda kuidas isa teda soowis.

Wanem wend otsib pörgut.

Nõnda kuidas meie juba kuulsiime, läks wanem wend pörgut otsima, waatame nüüd, kuidas temal selle otsimisega läheb. Tema käis nüüd wäga koledat metsa teed ja tuli wiimaks ühe jõe juure, kus tee tema käest ära kadus. Tema mõtles, et temal nüüd muud ei aita kui peab ümber pöörma. Korraga näeb ta jões kalstõistkümminend neitsid ujumas, mis walged

on, otsegu oleksivad nad waimud. Mees läheb nüüd roomakfil ligemale, et dieti näha saaks, kas need tõesti inimesed on. Ta näeb nüüd enese ees walged särgid maas olemat ning wõtab ühe neist oma kätte, selle mõttega, kes tema käest särki tuleb küsima, selle käest tahab tema küsida, kust tee pörgusse läheb ja ka weel kus kohast need neitsid kõik on. Ta läks nüüd selle särkiga ühe kadaka pöõsa taha warju ja ootas, kuni otsima tullakse.

Wähe aja pärast tuleb üks neitsi jõest wälja, tõmbab särki selga, muudab ennast tuiks ja läheb lennates minema. Nõndasama tegiwad ka kõik kümme. Kui nüüd kõige wiimaks see kahe-
tõistkümmes ka wälja tuli ja oma särki selga tõmmata tahtis, ei leidnud ta seda mitte. Ta hüüdis nüüd walju healega: „Kes mu särki on ära wõtnud, see toogu seda wälja!“ Nüüd kargab mees pöõsa tagant ruttu wälja, annab särki neitsi kätte ja ütleb: „Mul on käst käes, et pean pörgu minema, olge nüüd nii hea ja juhatage mulle, kust läheb tee pörgu?“ Neitsi hakkas nüüd rääkima: „Pörgut ei wõi sa enne furma mitte leida, aga kui sa tahad minuga ühes tulla, siis wõid sa kurja waimu mõisat kül näha saada.“ Mees küsib: „Kuulge, armas neitsi! kes teie siis õige olete?“ Neitsi wastab: „Kui sa minuga ühes tuled, siis tahan ma sulle seda ütelda, aga muidu mitte.“ Mees jälle: „Üksna heameelega; wõib ka jündida, kui teie seda soowite, et teile meheks saan.“ Neitsi:

„Noh, olgu siis nõnda peale ja nüüd tahan ma sind kurjawaimu mõisa juhatada: Mine nüüd ikka seda jõe äärt mööda edasi kuni üks kõrge mägi vastu tuleb. Mäe alt läheb üks tee läbi, mis pool wersta piti on; see läheb edasi, kuni kaks jõearu teda lõpetavad. Alhwar-
dab sind mõni jää, ära karda midagit, waid hakka tubliste vastu. Oled sa jõest üle tul-
nud, siis lähed sa ühest metsast mööda ja tuled ühe järwe juure, millest üks sild üle käib. Keset järwe on üks saar, mis igapidi werst maad lai on. Selle saare peal on üks istutud mets ja metja sees on minu isa majad. Majade wahelt käib siht uulits läbi, ühel pool uulitsat on kakstoistkümmend ja teisil pool kolmetoistkümmend maja. Need kakstoistkümmend maja on kõik wõeraste majad, aga kolmetoistkümmend sees elame meie, kakstoistkümmend öde, igaiüks ise majas ja meie isa, see kurjawaim. Oled sa nüüd nende majade juure jõudnud, siis käi ikka nüüd nende majade juure jõudnud, siis käi ikkaest tagaspidi ja waata parema poole külge, sest üle minu juure, ma tahan sind õpetada, kuidas sa wana kurjawaimuga rääkima pead. Et sa minu juure oskad tulla, panen ma oma afna natuke lahti ja ühe rätiku nurga läbi afna wälja, pane aga seda hästi tähele.“ Oli ta seda rääkinud, siis muutis ta ennast tuiks ja lendas ülesse taewa alla, nõnda kui tõised neitsidki.

Mees hakkas nüüd seda neitsi juhatud teed edasi käima; kõik läks temal üsna wiisipäraselt.

Kui ta sinna oli saanud, kust ta üle jõe pidi minema, näeb ta jões ühte suurt musta koera ujumat, kes hirmsa urinaga tema kallale tahtis tulla. Seda nähes ehmatas mees ära ja hakkas wälju healega karjuma. Aga pääsukesed, mis wee pealt kärbsid püüdsiwad, tuliwad koera ümber ja hakkasiwad teda narrima. Koer hakkas neid tagaajama, aga selle aja sees läks mees oma teed. Enne kui ta järwe juure sai, pidi ta weel ühest mäda soost läbi käima, kus tema tee dieti waewaline oli. Selle mäda maa sees edasi astudes wajus tema kord korralt ifka enam sisse, nõnda et ta wiimaks rinnuni sees oli. Edasi minek oli nüüd kardetaw ja tagasi pöörduda ka ei saanud, mis nüüd nõuks wõtta? Noh, küll häda ajal ka nõu leiab. Ta hakkas kahe käega oma karwust finni ja tõstis ennast kõigest wäest; ja waata imet! jalad tuliwad ka pori seest wälja ning wõis nüüd jälle edasi minna. Oli ta natukese maad edasi läinud, nägi ta juba järwe wet läbi metsa läikawat. Nüüd läks ta ifka edasi, nõnda kui neitsi teda oli juhatanud, aga pikkamisi ja igat asja hoollega tähele pannes. Jõudis ta majade uulitsa otja, siis hakkas ta tagaspidi käima, nõnda kui das teda oli kästud ja waatas hästi paremale poole, kas ta mitte feda neitsi juhatud maja ei näe, kuhu ta wõis sisse pöörduda. Korraga näeb ta ühte akent pisut lahti olewat, ja walge rätku nurka läbi akna wäljas olewat. Ta läheb sisse ja leiab oma tutawat neitsit, kes akna

juures õmbles ja teda nüüd lahkeste vastu wõttis.

Kuriwaim annab mehele tööd.

Kui nüüd mees sääl neitsi juures oli, ajaswad nemad ühest ja teisest asjast juttu. Wiimaks ütles neitsi: Sa oled kena mees ja mina ka kaunis mõnus, ma arwan, et meist kül mõib üks paar saada, kui see ka sinu tahtmine oleks; mis sa arwad?" Mees: „Mina soorin seda ka wäga hea meelega.“ Nüüd ütles neitsi: „Muidu ei wõi sa mitte kaua minu juures olla, sa pead minu isa juure minema ja tema käest tööd küsima, sest tema tahab ka näha saada, kas sa ka kõik tööd wõid ära teha, mis meie teeme; mina tahan sind õpetada, kuidas sa tema juure pead minema. Kui sa nüüd lähed, siis mine ikka tagaspidi kuni tema maja juure, mis kõige wiimane on. Oled sa tema maja ukse ette jõudnud, siis järele trepi ette ühe kiwi posti juure seisma ja oota kuni ta wälja tuleb. Küügid sa temaga, siis waata ikka selle kiwi posti peale ja selga hoia tema vastu. Tuleb ta wälja ja küsib sinu käest: Mis sa otsid? siis ütle korraga: Mis tööd sa mulle annad? rohken ei pea sa ilmasi temaga rääkima. Oled sa oma tööd kuulda saanud, siis tule ruttu jälle minu juure tagasi.

Mees oli kõik seda õpetust hästi tähele pannud ja läks nüüd selle õpetuse järele tegema.

Oli ta natuke aega ühe ees ootanud, tuli wana kuriwaim wälja ja küsis: Mis sa otsid? Mees wastas: Mis tööd sa mulle annad? Seda metsa, mis siin saare peal on, pead sa maha raiuma, maad sulaks põlluks tegema, wilja peale külwama, öösel seda walmis kasmatama, ära jahwatama ja homikuks mulle uuest wiljast kooki tooma, et ma wõin süüja; see on minu töö, ütles kuriwaim.

Mehel oli nüüd töö kuulnud ja arwas, et ühe aastaga ei wõi ta üks inimene seda tööd ära teha, ning tuli neitsi juure tagasi ja rääkis sellele oma tööd, mida küll üksi waimud wõida ära teha. Neitsi ütles: „Tah, oma rammuga ei wõi sa küll mitte seda ära teha, aga ma tahan sind aidata, kui sa mulle meheks jäed.“ Tõudis nüüd õhtu kätte, siis pani neitsi meest oma woodi magama ja lubas ise kõik seda asja korda saata. Mees aga arwas, et see kõik üsna wõimata on. Homikul, kui mees ülesse ärkas, leidis ta kõik nõnda olewat, kuidas kuriwaim teda oli käskinud teha ja oli selle üle väga rõõmus. Neitsi ütles: „Wõta nüüd need koogid ja wii selle korniga tema kätte, aga mine ikka nõnda, kuidas ma sind juba õpetanud olen. Kui sa tema trepi ette oled saanud ja teda nii pea wälja ei tule, siis tuleb üks suur koer ja tahab neid kooki sinu käest ära wõtta, sina ära kardada, waid wõta mis sa kätte saad ja löö temale pähä, siis lähed tema karjudes minema. Oled sa need koogid tema kätte annud, siis küsi jälle:

Mis tööd sa mulle annad? Saad sa oma töö kuulda, siis tule jälle minu juure."

Oli riüüd mees nõnda õpetatud saanud, siis wõttis ta selle koogi korni ja läks tagaspidi kõndides kurjawaimu trepi ette. Wähe aja pärast tuli üks suur koer hirmsa kisaga, otsegu lõnkoer ja tahtis seda korni tema käest ära wõtta. Mees nägi enese ees ühe poole teliskivi, wistas sellega koerale pähä, nõnda et see weel suurema kisaga ära läks, kui ta oli tulnud.

Riüüd tuli ka kurjawaim ise ja küsis: Kas on kõik walmis nõnda kuidas ma sind olen käskinud? Mees ei wastanud selle peale musta ega walget, waid küsis: Mis tööd sa mulle weel annad? Kurjawaim ütles: Mul on see järw, mis sa siin ümber näed, mußlaga umbe ajada ja ette tulewal ööl pead sa seda walmis tegema; õunapuud ja kõik sugu marja puud pead sa peale istutama, öösel neid lastma ära õitseda, marjad walmis kaswatama ja homme hommiku mulle neist süüja tooma! —

Kui mees seda wägewat tööd oli kuulda saanud, läks ta neitsi juure jälle tagasi. „Minu armas neitsi," ütles mees: „kes jõuab selle töö ära teha, mis waimude teha on!" —

„Mis töö see siis on?" küsis neitsi. Mees ütles: „Seda kõik pean mina tegema; seda järwe mußlaga umbe ajama, õunapuud ja kõik sugu marjapuud sinna peale istutama, neid ära lastma õitseda, walmis kaswatama, et ma hommiku neist wõin temale süüa wiia; oh, see on

minu kohta liig raske!" — „Ära karda," ütles neitsi, „ma tahan ka nüüd sind natuke aidata."

Tuli õhtu, siis pani neitsi tule ahju, küttis nõnda tuua sojaks, pani meest magama ja ütles weel, et ta mureta ja kartuseta magama peab; ise läks ta nüüd seda tööd korda saatma.

Homikul, kui mees ülesse ärkas, nägi ta rõõmuga, et kõik valmis oli, mis teda oli teha kästud, aga siiski oli ta mures selle üle, kuidas täna lugu läheb. Neitsi andis marjad kornwiga mehe kätte ja ütles: „Wii nüüd need marjad kurjawaimu kätte, aga tee ikka nõnda, kuidas ma sind olen juba õpetanud. Üks asi on aga uus, mis ma sulle nimetada tahan: Kui sa nüüd kurjawaimu ukse ette oled saanud ja teda nii pea ei tule, siis tuleb üks kaarn ja tahab seda marja korni sinu käest ära võtta, sina võta siis, mis sa kätte saad ja lõika temale pihhta, siis läheb see suure kisendamisega ära. Oled sa marja korni kätte annud, siis küsi jälle tööd, oled sa töö teada saanud, siis tule jälle otseskohe minu juure."

Mees läks nüüd, aga väga kurb, nõnda et üsna nutu magu suus, mõteldes: Kes teab mis tööd see wana pagan mulle täna jälle ette kuulutab! Oli ta sinna trepi ette jõudnud ja wana paganat nii ruttu ei tulnud, tuli üks kaarn ja tahtis seda marja korni wägise ära võtta. Mees nägi enese ees maas ühte parajat peu alust, wõttis selle ja pani kaarnale vastu pead, nõnda et see väga hirmsa kisaga ära lendas.

Wähe aja pärast tuli wana saadan wälja ja küsis iisna südame täiega: Kas on kõik walmis, mis ma sind olen teha käskinud? Mees ei lausunud aga sõnagi, waid andis marja korni selja taha tema kätte ja küsis: Mis tööd sa mulle jälle annad? Wana pagan ütles: Nüüd on mul kõik suurem töö tehtud ja üks väikene töö on veel teha ja see on see, et homme hommiku siia tuled minu ruuna hobust natuke sõidutama! —

Töö oli mehe meelest hea ja ta arwas, et nüüd ometi töö otsa lõppeb ja siis rahu aega maitsta saab. Esmist korda läks ta nüüd rõõmsa näuga neitsi juure. Uhest tuppa astudes küsis neitsi mehe käest: „Noh, wa' kallis, kuidas täna lugu läks?“ „Üsna hästi,“ kostis mees naerdes. „Kuidas nõnda?“ küsis neitsi: „mis see wa' pap siis täna kõneles?“ „Mis ta muud kõneles,“ ütles mees: „ütles et raske töö juba otsas on, muud kui pean veel homme hommiku tema ruuna sõidutama.“

„Di, oi, armas mees! see on sul veel kõige raske; siamaale olen mina sind aitanud, aga nüüd pead sa ise minema, otsegu sõamees sõtta.“

„Armas neitsikene! kas see hobuse sõidutamine siis teie armates ka üks raske töö on?“ küsis mees.

„Ei, armas mees! see pole mitte hobusega sõitmine, waid tema ise muudab ennast hobuseks selle mõttega, et sind nõnda ära hufata; aga ometi tahan ma sind natuke õpetada. Täna

öösel mine sa sepa juure ja lasse teda enesele katstoistkümmend witsa kimpu rauast teha ja wiie leesikane raud haamer."

Seda juttu kuuldes lõi mehe süda hirmu täis, läks ruttu sepa juure ja laskis sepa teha nõnda, kuidas teda õpetadi.

Reitji rääkis nüüd veel edasi: „Kui sa nüüd homiku lähed, siis tullaakse üks ruun kae talli poisiga wälja, mis hirnub ja rammib nõnda, et üsna hirm pealt waadata. Mina annan sulle ühe peenikese niidi piitsa, sellega löö ruunale kõhu alla, siis jääb tema wagusaks nõnda, kui muudki hobused. Oled sa tema selga istunud, siis läheb ta tuules edasi, otsegu udu pilw. Ta läheb üle jõgede ja üle järwede, üle soode ja üle rabade, üle külade ja üle linnade. Kõige wiimaks läheb ta ühe wäga mäda raba peale ja waub sinna sisse, nõnda et pea üksi wälja jääb. Siin ära tule maha, sest nii pea kui sa maha tuled, kargab ta ruttu wälja ja tallab sind oma jalgadega ära, waid peksta teda nende raud witsa kimpudega, kuni need otsa lõpewad. Siis tule ta siis veel wälja, waid mässates enam sisse waub, siis wõta see haamer ja löö sellega tema pea pihta, kuni ta wälja tuleb. On ta maha seest wälja tulnud, siis tuleb ta jälle wäga tuhat nelja oma talli juure, kus teda kuus talli poisid sisse wiimad. Nüüd mine sa jälle wana papi ukse ette ja oota kuni ta tuleb, et sa tema käest tööd wõid küsida; oled sa töö kuulda saanud, siis tule minu juure tagasi."

Oli neitsi oma juttu lõpetanud, siis tänas mees teda südamest.

Kui homiku walge wäljas oli, läks mees oma tööd ära tegema. Talli ukse ette jõudes, nägi ta juba talli poisja seda hobust wälja toowat, mis jalge peal keples, otsegu oleksiwad kiilid teda hammustanud, ja karjus ja hirmus mis üsna hirmus. Mehe süda oli neitsi õpetuse üle julge, mehiselt ja julgeste kargas ta hobuse suu kõrwa, lõi temale niidi piitsaga kõhu alla ja nüüd oli hobune wagune kui lammas. Mees kargas nüüd selga, et natuke tema sõitu maitsta; hobune ei annud aga mitte natuke maitsta, waid kõik termelt kätte.

Hobune läks nüüd, kuida juba üteldud, udu pilwe kiirusel edasi. Järwed, rabad, metsad ja muud, mis mehest maha jäiwad, oliwad tema filmade ees otse kui wälgu heitmine. Wõisiwad nad juba mitmest kuningriigist läbi läinud olla, siis tuli üks mäda raba ette, kuhu mehe wile hobune sisse waus. Mees armas, et nüüd kül tema hukkamine tuleb ja mõtles, mis nüüd dieti peab tegema. Raud witsa kimbud peawad kül mind kõige enne aitama, sellepärast jo ma olen neid ligi wõtnudki, ja peale selle see suur haamer; muu nõu ei aita siin mitte midagi. — Ta wõttis esite need raud witsa kimbud hobuse peal ära peksta, et neist muud järele ei jäänud, kui see koht, mis mehe peas oli. Kui see weel midagi ei aitanud, wõttis mees oma suure, wiie leisikase raud haamre ja lõi sellega õige kõwasti

hobusele pähe. Hobune supras nüüd ühe külje peale ja teise külje peale, nõnda et mees juba pea-aegu reitpidi hobuse külje alla oleks jäänud, aga mees hoidis ennast nõnda, kuidas ta võis. Korraga largas hobune munda seest välja ja nõnda tuhatnelja koju poole minema, et tuule hoog oleks mehe seljast maha viinud.

Shtu, päikese looja mineku ajal oli ka wana ruun wõderalt maalt mehega tagasi jõudnud oma talli ukse ette. Olgu tänatud! ütles mees, olen jälle eluga siia saanud, saagu pärast mis tahes.

Talli poisid nurisesiwad nüüd mehe vastu, mis ta seda hobust nõnda maha sõitnud, aga mees wastas: Kui minu jõud ei suutnud teda enam pidada, siis läks ta edasi nõnda kui meie maa püssi kuul.

Oliwad talli poisid hobust talli wiinud, läks mees jälle kurjawaimu trepi ette, et kuulda saaks, mis tööd see wana tont talle homseks pidi andma. Wana tont tuli warsti trepi peale ja ütles: Kuule mees, homme homiku tuled sa üsna warakult siia, et sa minu wana märaga ka kord sõitma lähed! — Mees ei lausunud selle peale sõnagi, waid läks jälle neitsi juure.

„Noh, wa' kallis, kuidas siis lugu täna läks?“ küsis neitsi.

„Kuidas ta läks, olgu rääkimata, aga surm ja elu oliwad küll wõitlemas,“ wastas mees.

„Noh, mis tööd siis homseks jälle teha anti?“

„Oh kulla neitsikene! ikka peab weel olema ühte wana mära sõidutada, ja kes võib teada, mis loom see weel on ja kuidas lugu sellega läheb.“

„Armas mehike! Kiidu asi ta kül ei ole, aga ometi pead sa minema, ja mina omalt poolt tahan sind ka õpetada, mis mina mõistan. See mära hobune on veel kangem kui ruun oli, sest see on minu ema. Ta ei usu, et see ruun ei saanud sind ära surmata ja tahab ise katsuda, kas sa kange mees oled surma vastu panema. Ole aga julge ja ilma kartuseta, siis ei ole sul ühtegi wiga, ja tee ikka nõndasama, kuidas sa ruuna sõitmise aegas tegid. Kõige esite mine aga jälle seppa juure ja lasse omale nõiama sugused riistad teha, kui sul ruuna sõitmise aegas oliwad, siis wõid sa ikka loota läbi saawat.“

Mees läks nüüd öösel sepa juure, lastis enesele kõik riistad teha, mis tal esmise korral oliwad. Kui mees sepalt ära tuli, andis neitsike temale niidi piitsa ja ütles: Kui sa nüüd jälle seda mära näed jalgade peal tantsiwad, siis löö temale selle piitsaga kõhu alla, nõnda kui sa ruunalegi löid, siis jääb tema wagusaks.

Walge oli juba wäljas, mees pidi jälle sõitma minema. Talli ukse ette jõudes nägi mees keplejat mära kuu talli poisiga wälja toodawat, mis üsna hirmu peale ajas, aga siiski pidi mees üksi tema ligi minema. Mees hakkas tema suu kõrvalt wäljastest kinni, lõi wäikse niidi piitsaga hobusele kõhu alla ja see jäi wagusaks, kui teisedki hobused. Mees kargas sadulasse ja nüüd läks mära kui nool edasi. Oli ta sinna jõudnud, kus tema ruunaga oli sees superdanud, jäi ka tema mära sinna sisse. Mis

tahan ma waene mees nüüd teha, mõtles mees, juba tõist korda olen ma siin muda sees. Mära waus ifka enam ja enam muda fisse, nõnda et wiimaks muud wälja ei paistnud, kui pea. Mees ei läinud aga mitte kõrwa, waid seisis kaksiti säääl, kus ta arwas hobuse al olewat. Küll peksis mees teda raud witsa kimpudega, kuni need otsa lõpesiwad, aga see kõik ei aitanud. Mees wõttis nüüd selle suure raud haamre ja lõi kõigest jõust märale pähe. Korraga tõusis hobune, kui kuul muda seest wälja ja nõnda tuhatnelja koju poole minema, et mees ta selgas üsna lendus oli. Päikese looja mineku ajal jõudis mees märaga talli ukse ette, kus wana kuriwaim ise wastus oli ja taples, et mees üleliiga oli hobusega sõitnud. See ei lausunud sõnagi, ega ei waatanud ka kuirja waimu peale, sest seda oli neitsi kangeste ära feelnud. Kui taplus üle oli, küsis mees tööd. Töö on otfas, ütles kuriwaim, aga homme tuled sa minuga juttu rääkima. Oli mees töö kuulda saanud läks ta jälle neitsi juure.

„Noh, wa' kallis, kuidas siis lugu täna läks?“ küsis neitsi. „Waeft ja waewalist moodu küll,“ wastas mees. Neitsi: „Mis tööd siis homseks ette loeti?“ Mees: „Homme pean mina temaga juttu rääkima minema.“ Neitsi: „Ah jo, juttu rääkima! Noh, mis jut see minud wõib olla, kui tema tahab küsida, kas sa tahad mõnda tema tüttart omale naefeks wõtta, see on: kõige wanemast peale, kuni kõige nooremani; mina olen see kõige noorem.“

Kurjawaimu tütre lauldamine.

Tõisel päeval, homiku wara, pani mees ennast riidesse ja läks kurjawaimu juure juttu ajama. Astus ta kurjawaimu trepi ette, siis tuli kuriwaim wälja ja küsis: „Kas sa tahad ühte minu tüttart omale naaseks wõtta?“ Mees: „Jah, küll!“ Kuriwaim: „Koh minul on kaks-tõistkümmend tüttart, sa pead ütlema, mis sugust sa tahad?“ Mees: „Kõige noorem.“ Kuriwaim: „Homme homiku tuled sa ja näitad, mis sugune on see kõige noorem.“

Mees läheb nüüd neitsi juure ja rääkis temale kõik seda asja. Neitsi ütles: „Muidu ei wõi sa mind mitte tunda, kui mina sind ei õpeta. Homme homiku tuleb wana pap keskele uulitsat, raputab teri maha, muudab meid tuiks ja lasseb terasid noffima tulla. Ta paneb meid ridasse, kõige wanemat parema poole rea otsa ja kõige nooremat pahema poole rea otsa, ja siis olen mina pahema poole rea otsas. Mina lasen ka oma pahema tiiva natuke lonti, et sa mind paremine tunda wõid.“

Tuli tõine homiku, siis pani ennast mees riidesse ja läks naist walitsema. Kuriwaim tuli nüüd keskele uulitsat, wilistas kolm korda, raputas teri maha ja nüüd tuliwad tuikejed keerutates taewa alt sinna maha, teri noffima. Kuriwaim ütles: „Kuule, mees, näita nüüd, kes on see kõige noorem nendest!“ Mees käis tasakeste ümber tuikeste ja waatas hoolega järele.

„Näita ruttu, mis sa aega raiskad!“ ütles kuriwaim. Mees, nagu ei paneks ta tähelegi, mis kuriwaim räägib, ütles: „Aega elada, aega surra ja minul on aega waadata ka;“ ja käis ikka weel ümberringi. Kuriwaim kähwatas jälle: „Näita kähku, mis sa muidu hulgud!“ Mees näitas pahema poole rea otsa ja ütles: „No siin ta on.“ „Olgu nüüd peale, aga homme tuled sa jälle näitama,“ ütles kuriwaim.

Neitsi juure tagasi jõudnud, rääkis mees kõik, mis ta oli näinud ja kuulnud. Nüüd hakkas neitsi jälle rääkima: „Homme on hoopis teisest moodu kui täna oli; ta paneb mind ühte kambri õmblema ja minu ema minu asemele. Ära sa aga siis otsekõhe ütle, et mind säääl hulgas ei olegi, sest siis mõiks ta aru saada, et mina siin olen õpetanud, waid tee jälle nõndasama, kuidas sa eila tegid, ja siis wiimaks ütle, et sa säääl kõige noorem ei näegi.“ Selle õpetuse üle rõõmus, läks mees julgeste tõisel päewal kurjawaimu maja ette uulitsa peale. Wana mait tuli homiku wara, kaera karnits käes, uulitsa peale, rapputas teri maha, wilistas kolm korda ja nüüd tuliwad tuikefjed lennates maha teri nohkima. Jälle käib mees ümberringi ja waatab, nõnda kui esimesel korralgi. „Noh ütle ruttu, misjugu on see kõige noorem nende hulgast!“ ütles jälle kuriwaim. Mees ei lausunud sõnagi, waid marsis ikka ümberringi edasi. Jalga wastu maad põrutates kähwatas kuriwaim jälle: „Tee kähku, mis sa loidid siin ümberringi!“ „Aega on meil surra, aega elada ja aega waadata ka,“ wastas mees.

„Mis aega sul siin on!“ pööratas kuriwaim.
 „Seda kõige nooremat ei olegi täna siin nende
 hulgas näha,“ ütles nüüd mees. „Tõsi küll,“ was-
 tas kuriwaim, „aga homme tule ja näita, mis
 suguses majas ta elab, siis laulatan ma teid
 ära ja panen forraga paari.“

Kõõmus, et ükskord ometi kurjawaimu tütre-
 laulatatud saab, tuli ta kärmesti oma korterisse
 tagasi. Neitsi tuli temale wastu ja küsis: „Noh,
 mis siis homseks jälle ette loeti?“ Mees: „Oli
 kuulda, et pean näitama, mis suguses majas kõige
 noorem elab, siis lubati meid ära laulatada ja paari
 panna.“ Neitsi: „Et saagu ometi meid ükskord paari
 pandud.“ Kui mees maja oli ära näitanud, käskis
 kuriwaim meest oma tütrele kät anda ja laulatas ise
 neid jelsamal õhtul ära. Pääle selle hakkaswad kur-
 jawaimu tütre pulmad ja wanamees pidas oma
 tütre pulmi ligi paar nädalit. Oli pulma aeg
 mööda, siis ähwardas kuriwaim meest walju sõnaga
 ja ütles: „Hoia! kui sa siit peaks ära minema, siis
 tulen ma sinu järele, toon su tagasi ja tahan sind
 siin hirmsaste piirates ära surmata.“ Selle hirmsa
 juttu üle ehmatas mees üsna ära ja mõtles,
 miks kuriwaim temale niisugust juttu rääkis.

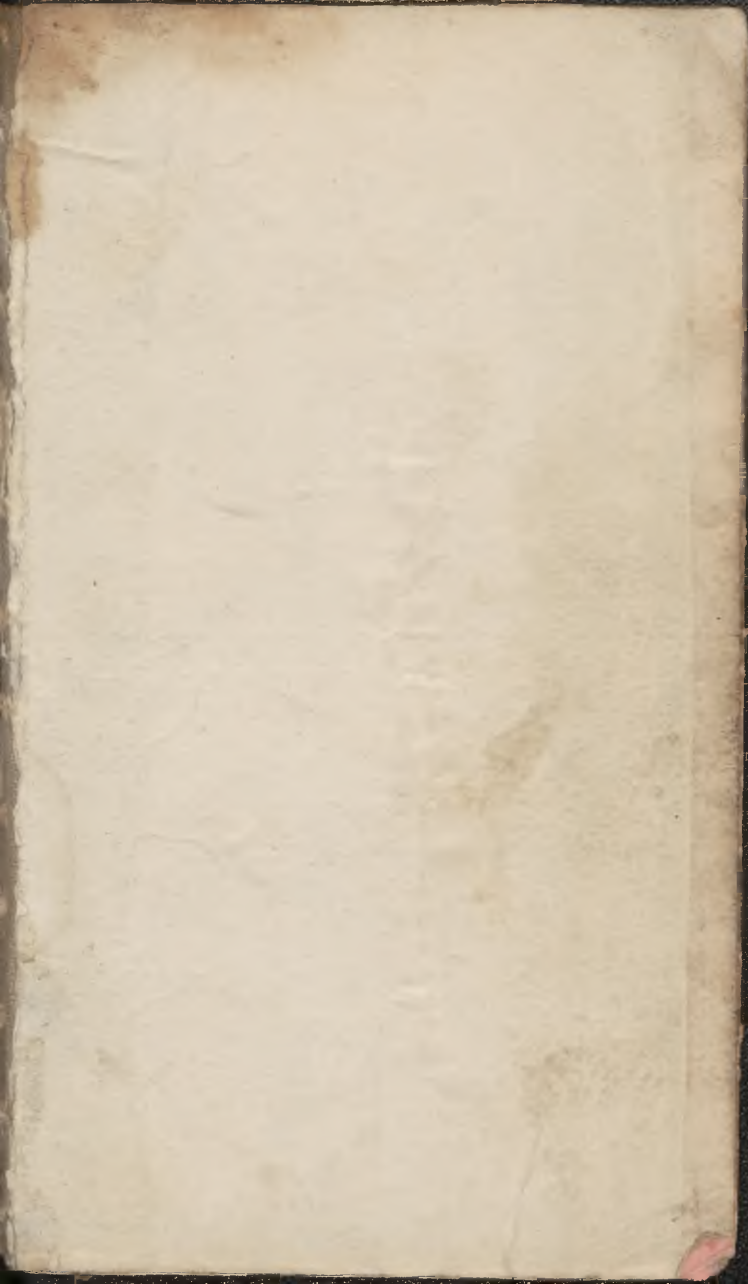
Nädal aega pärast pulmade nägi mees mõne
 leiwa pulli, mis pulmast oliwad üle jäänud, ja
 tahtis neist süüa; aga kui ta neid murdis, nägi ta
 seda kõik üsna roja olevat. Seda nähes tuli me-
 hele mõtte, et ära saaks jooksta, et see küll keeldud oli.

Ühel õhtul saadeti meest ühte kirja kurjawaimu
 kätte wiima. Kuriwaim ei olnud aga mitte kodus,

sellepärast wiivitas mees säääl, kuni õhtu pimedaks
 läks. Ta kuulis nüüd kõbinat teisest tunast sinna
 tuppa tulewat, kus ta kurjawaimu ootas. Ta hoi-
 dis ennast pimedasse nurka, et näha saaks salaja,
 kes sääält tuleb. Korraga nägi ta, et see wana ku-
 riwaim ise oli oma naesega ja weel palju teistega
 ja igal ühel üks puu käes. Seda nähes puges mees
 weel enam nurka ja wõttis weel ühe afna kardina
 omale warjaks ette. Nüüd tuli wana kuriwaim
 ise kõige esite, wõttis laua alt ühe poti, kastis
 sõrme poti sisse, wõttis seda puud, mis temal
 käes oli, pani oma reite wahele ja lendas udu wii-
 sil tunast wälja; nõndasama tegiwad ka kõik tei-
 sed. Oliwad nüüd kõik wälja läinud, seisis mees
 ifka weel nurgas, et näha saaks, mis wiimati saab.
 Ei olnud enam tükil ajal midagi kuulda, mõtles
 mees iseeneses: Postoi, mina lähen ka kord waa-
 tama, mis säääl poti sees on, et nad kõik oma sõr-
 med sinna sisse pistiwad enne, kui nad ära lenda-
 siwad. Mees wõttis poti laua alt wälja, kastis
 sõrme otja õli sisse, pani ka ühe puu omale reite
 wahele, nõnda kui teisedki oliwad seda teinud.
 Aga waata imet, mis sugune wägi nüüd sõrme
 sees oli! — Ta kiskus mehe lendu, ja kui ta tunast
 wälja läks, kiskus see sõrm teda taewa alla ja ta
 läks nüüd kui lind edasi. Oli ta hulga aega öösel
 edasi läinud, sai ta aru, et kui ta sõrme firgesse
 ajas, madalamasse waus. Kui ta nüüd maa poole
 oli waunud, nägi ta ühte uhket lossi kesk istunud
 tamme puu metsa, ta ajas oma sõrme üsna sirgu
 ja nüüd waus ta maha. Et ta nüüd pimedas aru

ei saanud, kus ta oli, koputas ta sõrmega lossi wärawa pihhta. Döwaht hüüdis: „Kes sääl on?“ Mees wastas: „Ma olen efsinud ja palun, et mind saaks teele juhatud, ja teada antud, kus ma olen.“ Döwaht: „Alga mina küsin, kes sa siis oled ja kust sa tuled?“ Mees ütles nüüd wärisewa healega: „Ma olen waene teekäija ja tulen nüüd kurjawaimu mõisast.“ Döwaht tegi nüüd wärawa lahti ja laskis mehe sisse. Mees teretas nüüd: „Tere õhtust, wõi homikust, wõi mis aeg teie pool on!“ Döwaht: „Tere, tere!“ ja jäi üksi filmi mehe otša wahtima ning ütles: „Kui sa oma isa majas olid, kas sa siis ka mõisa julast Märti tundsid?“ Mees: „Kül tundsin; tema wa' auuwäart mees, kui teie olete kuulnud, leidis jo minu wenna, kes nüüd würostiks sai, metsast puu seest ülesse.“

Kui nüüd döwaht seda kuulis, tundis ta selgeste ära, et see waene mees tema härra wend oli. Döwaht ütles: „Tule ligi, ma wiin su ühe tuttawa mehe juure, saab näha, kas teie tõine tõist ka tunnete. Oliwad nad nüüd mitmest uksest läbi läinud, tuli neile üks tunapois wastu. Döwaht laskis härrale teada anda, et üks tahab temaga kofku saada. Härra kästis seda wõerast meest oma juure tulla. Riipea kui mees oma jala üle ukse sisse tõstis, tundis härra warsti ära, et see waene mees tema wend Peeter oli. Mõlemad hakkaswad nüüd tõine tõise kaela ümbert kinni ja nutwad. Mees sai nüüd täiesti aru, et Jumal teda ta wenna juure oli toonud.

934
234